

SUOČAVANJE ZEMALJA ZAPADNOG BALKANA SA VELIKIM IZAZOVIMA NA PUTU KA EU

Analiza izvještaja EK o napretku zemalja Zapadnog Balkana za 2012. godinu

SAŽETAK: U ovom radu autor ukazuje na osnovne determinante spoljnopolitičkih orijentacija i strategija zemalja Zapadnog Balkana. U vezi sa navedenim, on se usredsređuje na komparativnu analizu izvještaja Evropske komisije za napredak zemalja Zapadnog Balkana za 2012. godinu na putu ka EU: Bosna i Hercegovina, Republika Makedonija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Albanija i Kosovo. U tom kontekstu, on zaključuje da su sve zemlje Zapadnog Balkana opredjeljene za članstvo u Evropskoj uniji i NATO-u (sa izuzetkom Srbije za NATO), promociju regionalne saradnje i intenziviranje uloge navedenih zemalja Zapadnog Balkana u globalnim i regionalnim međunarodnim organizacijama. Autor ukazuje i na odnos država Zapadnog Balkana u odnosu prema Evropskoj uniji, njihovo zalaganje u ovom procesu za veću međususjedsku saradnju, kao jednom od najbitnijih uslova za ispunjenje Kopenhaških kriterija za punopravno članstvo u EU. Ovom prilikom, kako autor zaključuje, većina zemalja Zapadnog Balkana opredeljena je za ispunjenje zahtjevanih kriterija i uslova za učlanjenje u EU i NATO, kao i za jačanje partnerstva sa Sjedinjenim Američkim Državama. No, autor jasno ukazuje da se neke od zemalja Zapadnog Balkana teško odvajaju od tzv. stečenih historijskih prava na račun punopravnog članstva u EU; druge radi unutrašnjih političkih problema ne mogu da dođu do konsenzusa za ispunjenje kriterija kada su u pitanju reforme u zemlji; treća grupa ostala je zarobljenik ideja o dominaciji jednog etnikuma nad drugim. Za sve ove zemlje neispunjavanje zahtjevanih uslova i standarda indirektno utiče na stagnaciju zemalja na putu ka EU.

Svaka od zemalja je svoje opredjeljenje na prema EU i NATO-u ugradila u svoj Ustav i dokumenta za vanjskopolitičke prioritete, ali neke od zemalja rade suprotno sopstvenim opredeljenjima.

Poseban akcenat stavlja se na pitanja vezana za regionalnu saradnju i dobrosusjedске odnose u procesu proširenja EU, akcentuirana se u izvještaju Evropske komisije o strategiji proširenja i ključnim izazovima.

KLJUČNE RIJEČI: spoljnopolitička orijentacija, strategije, prioriteti, Zapadni Balkan, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Hrvatska, Crna Gora, Srbija, Albanija, Kosovo, Evropska unija, NATO, dobrosusjedski odnosi, vladavina prava, ljudska prava, borba protiv kriminala i korupcije.

1. Uvod

Poslije disolucije nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, novonastale države počele su da traže nove alternative o budućnosti svojih zemalja. Republike i narodi bivše Jugoslavije osjetili su na svojoj koži surov i nasilan režim socijalizma i umorni od tog sistema počeli su trasirati vlastiti put i budućnost ka Evropskoj uniji, koja je bila i jeste jedina alternativa za sve države Zapadnog Balkana.

Raspad nekadašnje Jugoslavije nije bio miroljubiv, jer je prošao kroz jedan vrlo težak proces obuhvaćen ratovima sa razornim i strašnim posljedicama po ljudske živote i ekonomske resurse. Socijalistički režim bivše Jugoslavije vođen sa pozicije hegemonizma i ruske inspiracije prešao je u jedan bezkomandni vojni režim koji nije imao nikakav drugi cilj, osim okupacije drugih dijelova tadašnje Jugoslavije. Posljedice tih nasilnih oružanih sukoba koji su se dešavali u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, na Kosovu i u Makedoniji, još su i danas svježije. Dejtonski ugovor koji je donio mir ovim djelovima, u jednom je izgubio nadu za ove zemlje, a to je nada o njihovom daljem razvoju i njihovom sukcesivnom inkludiranju u Evropsku uniju.

Evropska unija koja je bila jedan od glavnih saveznika naroda Balkana na njihovom putu ka oslobođenju od dominacije unitarnih i hegemonijalnih paradigmi i sticanju vlastite nezavisnosti, sama po sebi predstavlja jedinu alternativu za ove zemlje i narode da se priključe Uniji slobodnih i demokratskih zemalja.

Put prema Evropskoj uniji nije pravolinijski, jer biti dio Evropske unije znači da svaka zemlja treba ispuniti određene uslove koji važe za sve zemlje koje aspiriraju da budu dio te zajednice. Principi su jednaki za svaku zemlju bez izuzetka. Prva zemlja koja se priključuje EU bila je Slovenija. Na toj pozadini ona se pojavljuje kao najveći inspirant i nada drugim zemalja Zapadnog Balkana za njihovo učlanjenje u veliku porodicu slobodnih i demokratskih država. Glavni cilj i politička orijentacija tih zemalja bio je postepeni strateški zaokret prema Sjedinjenim Američkim Državama i Evropskoj uniji. Prva među tim zemljama bila je Slovenija, zatim Hrvatska, Makedonija i Bosna i Hercegovina. Najradikalniji protivnici datoj orijentaciji bile su Srbija i Crna Gora, jer su one istrajavale na tome, da njeguju principe politike nesvrstanosti i u okviru zajedničke federalne države Savezne Republike Jugoslavije, bile koncentrisane na rešavanje nacionalnog pitanja srpskog naroda.

Prva decenija djelovanja ovih zemalja nije bila toliko laka, jer one nisu imale osnovna strateška dokumenta iz oblasti vanjske politike, prioritete i strateške orijentacije u pravcu budućeg djelovanja.

Postepeno sve države Zapadnog Balkana usvojile su, sa izuzetkom Republike Srbije, osnovna strateška dokumenta iz oblasti spoljne politike i buduću orijentaciju djelovanja, a to je bilo njihovo partnerstvo i punopravno učlanjenje u EU i NATO. Po njenom osamostaljenju 2006. godine i Crna Gora se priključila ovim zemljama na putu ka evrointegracijskim procesima, a to je kasnije uradilo i Kosovo.

Za svaku zemlju EU je odredila iste standarde i uslove koje treba ispunjavati da bi svaka od zemalja mogla postati punopravni član EU. Kopenhaški kriteriji su jasni i primjenljivi su za svaku zemlju aspiranticu, dok je SSA (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju) bio prvi uslov koji je trebalo ispuniti, potpisati i ratificirati, da bi svaka zemlja mogla aplicirati za dobivanje statusa kandidata EU.

Poslije Slovenije prva zemlja koja je ispunila i potpisala sporazum o stabilizaciji i asocijativnom pridruživanju bila je Republika Makedonija 2001. godine i isti sporazum je ratificirala 2004. godine. Sa ratificiranjem SSA-sporazuma Republici Makedoniji se otvorio put apliciranja za kandidatski status, što je i učinila 2005. godine. Istim putem krenula je i Republika Hrvatska, Crna Gora, Albanija, Srbija i Bosna i Hercegovina. Od šest zemalja jedino Albanija još nije dobila status kandidata i ima nadu da taj status dobije do kraja 2012. godine, dok je Bosna i Hercegovina ranije ratificirala SSA-sporazum sa EU. Što se tiče Kosova Evropska komisija predlaže da se naredne godine ponudi Kosovu Sporazum o stabilizaciji i asocijativnom pridruživanju sa EU.

Od pet zemalja koje su već na putu prema prema EU, polovinom 2013. godine Hrvatska će biti punopravna članica EU; Crna Gora je otvorila pristupne pregovore sa EU; Republika Makedonija započinje sa pregovorima na visokom nivou, ali s druge strane pristupne pregovore ove zemlje sa EU usporava nerješavanje spora oko imena ove države sa Grčkom; Srbija uskoro očekuje otvaranje pristupnih pregovora sa EU, ali problem pristupnih

pregovora čini nespornost Srbije da prizna punu nezavisnost Kosova. Na kraju, Republika Albanija očekuje dodjeljivanje kandidatskog statusa.

Sve zemlje Zapadnog Balkana kao njihov strateški cilj imaju učlanjenje u Evropsku uniju i Sjeverno-atlantski savez. S druge strane, svaka zemlja je odredila svoje vanjske prioritete koji su u suštini slični, a to su, između ostalog: očuvanje i jačanje mira, razumijevanje među državama i narodima, učvršćivanje međunarodnog položaja, stvaranje uslova za ostvarenje osnovnih strateških prioriteta učlanjenjem u evropske i transatlantske političke i ekonomske integracije i poštovanje preuzetih međunarodnih obaveza. Isto tako, u načela nove vanjske politike ubrojani su i rješavanje otvorenih i preostalih pitanja iz procesa raspada bivše države, uspostavljanje dobrosusjedskih odnosa i saradnje sa svim državama regiona, razvijanje prijateljskih odnosa sa najuticajnijim državama i faktorima u svijetu, jačanje privrednog položaja i promocija ukupnog identiteta zemlje.

Države Zapadnog Balkana uspijele su da osiguraju veoma dobre odnose sa Sjedinjenim Američkim Državama, ali s druge strane, treba apostrofirati da iako je državna zajednica Srbije i Crne Gore bila napadnuta od strane NATO-a, danas Srbija i Crna Gora kao nezavisne države isto tako njeguju dobre odnose sa SAD.

Pošto se radi o zemljama koje su aspiranti za Evropsku uniju potrebno je da se analizira najnoviji izvještaj Evropske komisije za svaku zemlju posebno, da bi se na osnovu komparativne analize vidjelo šta je zajedničko i imanentno za svaku zemlju, koje uslove i standarde zemlje treba da ispunjavaju na putu prema EU i gdje zaostaje jedna zemlja u odnosu na drugu zemlju, a gdje napreduje druga u odnosu na ostale.

Izvještaj o napretku zemalja Zapadnog Balkana o ispunjavanju uslova i standarda za punopravno članstvo u Evropskoj uniji, Evropska komisija objavljuje svake godine za svaku zemlju pojedinačno (ove godine izvještaj je obavljen 10. oktobra 2012. godine). Zajednički akcenat Evropske komisije za sve zemlje Zapadnog Balkana je stavljanje pitanja vezanih za regionalnu saradnju i dobrosusjedске odnose u fokus procesa proširenja EU.

Kada je riječ o zemljama Zapadnog Balkana, posebna pažnja će biti posvećena regionalnoj saradnji, pitanju veoma važnom za stabilnost regiona i političkih sistema svake države posebno.

Proces proširenja Evropske unije na područje Zapadnog Balkana ne bi trebao, niti može biti, monopol jedne političke partije, već se mnogo bolji rezultati postižu kada čitavo društvo daje doprinos tom procesu i kada postoji široki politički konsenzus svih političkih aktera u zemljama aspiranticama.

Generalno uzeto, vrata Evropske unije otvorena su za sve zemlje Zapadnog Balkana. Hrvatska očekuje da bude punopravna članica EU 2013. godine, Crna Gora je 29. juna dobila datum za početak pregovora, dok je Republika Makedonija dobila zeleno svjetlo za dobivanje datuma za pregovore. Na osnovu memoranduma o mirovnom prijedlogu grčkog šefa diplomatije upućenom državnom vrhu Republike Makedonije za rješavanje spora oko imena, što predstavlja dobru vijest i nadu o deblokadi puta Republike Makedonije na putu ka EU i NATO-u: „Grčka strana, predložila je potpisivanje memoranduma o razumijevanju, dogovorni okvir i osnovne parametre u kontekstu razgovora o sporu oko imena. Svrha memoranduma, navodi se u pismu makedonskoj strani, je dati novi zamah pregovorima, da se ubrza rješavanje spora oko imena“ (www.utrinskivesnik.com.mk. *Dobra volja ili blef Grčke*).

Aspiracije zemalja Zapadnog Balkana su realistične i objektivne, jer Evropska unija nikad nije zatvorila vrata Unije. Jedno takvo opredjeljenje zasnovano je na principu poštovanja Ugovora iz Rima u kojem je u članu 237. napisano da „Svaka evropska zemlja može zatražiti prijem u članstvo zajednice.“ (Leonard, *Guide to the European Union*: 49).

Kad se govori o politici otvorenih vrata treba se imati u vidu i to da je taj poziv uslovljen preambulom Ugovora, koja govori o odlučnosti šest zemalja osnivača da jačaju mir i slobodu i da pozivaju „druge narode Evrope koji dijele njihove ideale da im se pridruže u njihovim naporima“ (Leonard, *Guide to the European Union*: 305). Pored toga, ovakva stilizacija znači da su samo zemlje sa demokratskom formom vladavine prihvatljive za pristupanje Zajednici (Isto). Dalje, „implicitni uslov je da ekonomije zemalja koje traže priključenje treba da budu dovoljno razvijene da bi mogle da prihvate obaveze članstva i da budu sposobne da efikasno konkurišu u okviru slobodnog tržišta“ (Isto).

Slobodno se može reći da svaki kriterij, uslov i standard koje danas zahtjeva Evropska unija od zemalja koje traže učlanjenje u EU, proizlazi iz naprijed opisanih principa, koji su definisani Ugovorom iz Rima i iste principe Evropska unija još uvijek osnažuje. Nema sumnje da te principe EU nema namjeru ni da mijenja ni da ih oslabi i zato svaka zemlja aspirantica treba da ispuni sve potrebne uslove koji se traže, a koje su ispunile sve zemlje koje su već članice.

Na osnovu izvještaja Evropske komisije za proširenje EU sa zemljama Zapadnog Balkana za 2012. godinu u tekstu koji slijedi, bit će data potpuna komparativna analiza izvještaja pojedinačno i posebno za svaku zemlju.

2. Bosna i Hercegovina

Imajući u fokusu politike konstelacije zemlje, Evropska komisija konstatuje da je Bosna i Hercegovina ostvarila ograničen napredak u ostvarivanju političkih kriterijuma i razvoju kapaciteta neophodnih na putu ka Evropskoj uniji, a u najvećem djelu početkom ove godine kada je formiran Savjet ministara BiH, nakon šesnaestomjesečne blokade koja je uslijedila poslije parlamentarnih izbora u oktobru 2010. godine. Date aktivnosti, kao i usvajanje budžeta i Zakona o državnoj pomoći koji je važan pravni instrument na putu BiH ka EU, omogućili su u početku preusmjeravanje pažnje na evropske integracije. Međutim, taj trend nije zadržan. Postignuti politički konsenzus sukcesivno je nestao, a napredak u sprovođenju agende Evropske unije privremeno je zaustavljen.

Malo je učinjeno na stvaranju funkcionalnijih, koordinisanih i održivih institucionalnih struktura i mehanizama za implementaciju neophodnih reformi.

Nužno je uložiti suštinske napore u cilju osnaživanja pravosudnog sektora u skladu sa prioritetima koji su utvrđeni tokom strukturalnog dijaloga između EU i BiH. Isto tako, neophodno je intenzivirati i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Dogovorena je interna mapa puta ka Evropskoj uniji što bi omogućilo stupanje na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, ali, s druge strane, nije ispunjen uslov da se do 31. avgusta 2012. godine sprovede odluka Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu u predmetu „Sejdić/Finci“. Dalje, isto tako, zabrinjava stalno odlaganje usklađivanja ove presude sa Ustavom BiH. Potom, ispunjavanje obaveza o državnoj pomoći, ostaje uslov za

primjenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Pored toga, nužni su veliki napori da se ispune preostali kriteriji, olakša tranzicija od zemlje sa međunarodnom upravom i sistemom bezbjednosti ka domaćim institucijama, koje imaju sve nadležnosti u političkim i zakonodavnim procesima – što je u skladu sa kriterijumima koje treba da usvoji zemlja koja teži da postane članica EU. „Izvještaj je obično strukturiran prema kriterijima iz Kopenhagena (usvojenih 1993. godine na zasjedanju u Kopenhagenu), a posebna pažnja posvećuje se napretku zemlje u usklađivanju domaćeg zakonodavstva *acquis communautaire*-om. Napredak zemlje mjeri se na osnovu donesenih odluka, usvojenih zakona i provedenih mjera. Izvještaj o napretku zasniva se na dostavljenim podacima dotične zemlje kandidatkinje – potencijalne kandidatkinje, država članica EU, izvještaja Evropskog parlamenta, podataka koje dostavljaju međunarodne i nevladine organizacije.“ (Dei.gov.ba *Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine*).

Dalje, u izvještaju Evropske komisije o BiH stoji napisano da „u Bosni i Hercegovini nije bilo gotovo nikakvog napretka. Vidjeli smo visoku razinu retorike o integraciji u EU – ali malo akcije i nekoliko ostvarenih rezultata. To je vrlo razočaravajuće i znači da Bosna i Hercegovina i dalje zaostaje u regionu. To treba promijeniti, jer postoje jasni zadaci koje treba obaviti – od kojih se većina ne može postići bez najšireg političkog konsenzusa. Znamo da ljudi ove zemlje žele EU budućnost. Evropska unija je spremna učiniti svoj dio posla. Sada očekujemo da sve vlasti, sve vođe i sve institucije pronađu konsenzus, te ostvaruju dogovore i napredak. Ukratko, vrijeme je za rezultate – vrijeme je da oni koji su na vlasti naprave iskorak i preuzmu odgovornost“ (<http://www.delbih.ec.europa.eu>), apostrofirao je šef delegacije EU za BiH Piter Sorenson, u toku predavanja izvještaja zvaničnicima BiH.

Politička odlučnost da se postigne sporazum, koji počiva na kompromisu i političkom konsenzusu, ključna je za ispunjavanje evropske aspiracije zemlje i njenih građana.

3. Republika Hrvatska

Što se tiče Republike Hrvatske, Evropska komisija je zaključila da je „ova zemlja napredovala, te da je završila usklađivanje njenog pravnog sistema sa zakonodavstvom EU i standardima EU. Komisija će nastaviti da prati napredak Hrvatske na svim poljima, a posebno vezano za područja na kojima je potrebno i dalje raditi. Dalje, komisija će svoj poslednji izvještaj o Hrvatskoj predstaviti u proljeće 2013. godine.

Hrvatska ispunjava obaveze iz pristupnih pregovora, a u nekim segmentima treba da uloži dodatne napore. Vladavina prava, poboljšanje javne uprave i pravosudnog sistema, te efikasna borba protiv organiziranog kriminala i korupcije ostaju ključne teme.

Tu su još i poboljšanje eficijentnosti pravosuđa i smanjivanje broja zaostalih sudskih predmeta, zapošljavanje graničnih policajaca, mjere za integraciju najranjivijih skupina migranata.“ (<http://www.delbih.ec.europa.eu>).

4. Republika Makedonija

Makedonija treba da nastavi reforme, prije svega kada je riječ o vladavini prava i slobodi izražavanja. Evropska komisija ukazuje na zabrinutost zbog tenzija između različitih etničkih zajednica nakon nasilnih incidenata u prvoj polovini 2012. godine.

Republika Makedonija na ove izazove treba reagovati zrelo i odgovorno i na tom tragu treba da nastavi sa jačanjem međunacionalnih odnosa i pomirenja, imajući u vidu i debatu o statusu žrtava nasilnih sukoba iz 2001. godine, a to znači da institucije države treba da ulože više napora na potpunoj implemenatciji Ohridskog okvirnog sporazuma.

Kada je u pitanju spor oko imena, Evropska komisija apostrifira da je od suštinske važnosti to, da bez odlaganja, obje zemlje pronađu međusobno prihvatljivo rješenje, imajući u vidu potrebu očuvanja dobrih međususedskih odnosa. Odluka Evropskog vijeća za početak pristupnih pregovora će doprinijeti stvaranju povoljnih uslova za pronalaženje takvog rješenja.

Glavne poruke Evropske komisije su jasne kada je reč o napretku zemlje u pravcu EU-integracija: „Komisija smatra da Makedonija kod prelaska u sljedeću fazu procesa pridruživanja treba da objedini dinamiku i održivost reformi sa jačanjem međuetničkih odnosa. To će isto tako osnažiti EU kredibilitet i djelovat će poticajno na reformske napore u cijeloj regiji.

U pogledu regionalne saradnje, istaknuo je kako će Makedonija i dalje aktivno sudjelovati u regionalnim inicijativama i da je održavanje konstruktivne uloge u bilateralnim i multilateralnim odnosima sa susjednim državama članicama, kandidatima i potencijalnim kandidatima za EU od bitnog značaja.“ (www.mfa.gov.mk *Ključne poruke u Izvješću Komisije o napretku Republike Makedonije u 2012. godinu*).

„Vrijeme je napokon da Makedonija započene pregovore s EU-om, kako bi zemlja dobila četvrtu preporuku Evropske komisije. Prijedlog Komisije pokazuje put i dvije zemlje (Makedonija i Grčka) trebaju doći do rješenja imena u što kraćem roku i pronaći zajednički kompromis. Makedonija je izgubila mnogo vremena. Država je spremna za početak pregovora“ (www.dnevnik.com.mk *Kako se pročita predlog Evropske komisije – Briselski sat za ime*) – komentar je Tanje Fajon po objavljivanju izvještaja o napretku Republike Makedonije.

„Zadnje proširenje će omogućiti obostranu korist u pogledu dublje integracije, veće unutarnje tržište, proširena ulaganja i veće mogućnosti zapošljavanja.“ (*Rezime dokumenta EK o proširenju*).

5. Republika Srbija

Kada je reč o napretku Srbije prema EU, Evropska komisija u spomenutom izveštaju ističe da je ova zemlja prošla kompleksan period koji je karakterisao dugoročan izborni proces i izražena je nada da će aktuelne vlasti ubrzati stvari, a napredak Srbije će se i dalje gledati kroz prizmu dijaloga Beograda i Prištine. „Potrebno je vidljivo i suštinsko poboljšanje odnosa između Srbije i Kosova tako da obje strane mogu da nastave svoj put ka EU, izbjegavajući pri

tome da bilo koja strana blokira drugu u ovim naporima“ – naglašava se u izvještaju Evropske komisije za Srbiju.

Ovaj proces bi trebao postepeno da rezultira potpunom normalizacijom odnosa između Srbije i Kosova. „Rješavanje problema na sjeveru Kosova, poštujući pri tom teritorijalni integritet Kosova i posebne potrebe lokalnog stanovništva, biće ključan dio ovog procesa.“

U izvještaju se naglašava da je Evropska komisija odobrila Srbiji status kandidata u martu 2012. godine. Uprkos usporavanju zakonodavne aktivnosti zbog izbora, ostvaren je izvjestan napredak u sprovođenju reformi u većini oblasti. Srbija je nastavila punu saradnju sa Tribunalom u Hagu.

Postignuti su i rezultati u dijalogu sa Prištinom, ali je primjena sporazuma veoma neujednačena. Nova vlast u Srbiji je naglasila privrženost primjeni svih sporazuma koji su postignuti u dijalogu sa Prištinom, kao i namjeru da se uhvati u koštac sa drugim političkim pitanjima. Ispunjavanje ovih obaveza je ključno za prelazak u narednu fazu evropskih integracija Srbije. „Ustav je velikim dijelom usaglašen s evropskim standardima. Međutim, neke odredbe ne odlikavaju u potpunosti preporuke Venecijanske komisije sadržane u njenom stavu iz marta 2007. godine, posebno odredbe koje se odnose na dopuštanje kontrole političkim partijama nad zastupničkim mandatima, kao i odredbe koje se odnose na pretjeranu ulogu parlamenta pri izboru i razrješenju, posebice u pravosuđu.“ (*Izvještaj o napretku Srbije za 2012.* str. 6).

„Govoreći o Strategiji proširenja EU podpredsjednica Vlade Srbije za evropske integracije izjavila da u njoj nema ničeg spornog, osim rečenice da Srbija treba da poštuje teritorijalni integritet Kosova, napominjujući da je EK tim dokumentom vjerovatno željela da kaže da nema podjele Kosova.“ (www.blic.rs *EK želi da pošalje poruku da nema podela*).

6. Crna Gora

U izvještaju za Crnu Goru se ističe da otvaranje pregovora sa njom, iskazuje njen kontinuirani napredak u reformama u ključnim oblastima. Ona ispunjava političke kriterijume. Osažena je uloga parlamenta, pravosuđa, antikorupcijska politika, ljudska prava i zaštita manjina.

Nastavljene su ustavne i reforme javne uprave. Crna Gora igra konstruktivnu ulogu u regionu kao i ispunjavanju međunarodnih obaveza.

Evropska komisija je odlučila da 29. juna ove godine otvori pregovore sa Crnom Gorom, kao i da je primjenjen novi pristup tako što će najprije biti riječi o poglavljima o pravosuđu, osnovnim ljudskim pravima i bezbjednosti.

Crna Gora treba da uloži dodatne napore tako da reforme u vladavini prava budu nepovratne, prije svega, kada je riječ o organizovanom kriminalu i korupciji, uključujući i slučajeve na visokom političkom nivou.

Dalje, Crna Gora treba da kompletira ustavne promene u cilju osiguranja nezavisnosti pravosuđa. Pitanje odgovornosti pravosuđa i dalje zabrinjava. Izazov je i administrativni kapacitet Crne Gore za primjenu kriterijuma (*acquis comunitaire*), imajući u vidu ograničeni obim njene javne uprave. Po dobivanju izvještaja Evropske komisije, ministar vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore podvukao je da je „ovo, svakako, najpozitivniji

izvještaj Evropske komisije od ukupno 9 koje smo do sada dobili, jer se jasno kaže da je upravo stalni napredak koji Crna Gora postiže u reformama doveo do otvaranja pregovora. Izvještaj je objektivno pokazao da je Crna Gora lider u evropskim integracijama na Zapadnom Balkanu i iskreno vjerujem da će uspjeh Crne Gore biti podsticaj i našim susjedima na njihovom putu prema EU.“ (<http://www.mip.gov.me>).

7. Republika Albanija

Evropska Komisija je preporučila da je dodjeljivanje statusa kandidata za zemlju, uslovljeno sa provođenjem nekih reformi.

U izvještaju Evropske komisije se apostrofira da zemlja mora ostvariti reforme u području pravosuđa, u javnoj upravi i završiti parlamentarnu reformu. Zemlja ostaje snažno predana u borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala. Saradnja između političkih stranaka ostaje ključna u impelmentaciji potrebnih reformi.

„Albanija je ostvarila značajan napredak u posljednjih nekoliko godina. Potrebno je mnogo više saradnje između političkih aktera. Uspjeh je postignut u nekoliko ključnih reformi, ali zemlja treba da napravi i druge napore u području borbe protiv organiziranog kriminala“ – naglašava se u izvještaju Evropske komisije za 2012. godinu.

Postignuti sporazum pozicije i opozicije je poslužio za rješavanje problema izborne parlamentarne reforme i stvaranja političke klime za objedinjavanje reformskih napora unutar političkog ambijenta. Kao rezultanta toga znatno su poboljšani politički dijalog i saradnja, čime je napredak u reformama postao vidljiv. Evropska komisija pozitivno procjenjuje napredak u mnogim područjima, tijekom niza reformi kada su u pitanju 12 kriterija.

Zemlja treba na postignutom napretku graditi pravosudni sistem i poduzeti konkretne korake kako bi ubrzala borbu protiv korupcije i preko pravosudnih reformi, osigurala neovisnost, eficijentnost i odgovornost pravosudnog sistema.

Posebnu pažnju je potrebno pokloniti realizaciji obaveza u pogledu ljudskih prava, uključujući i životne uslove romske populacije. Nastavak političkog dijaloga o reformama ostaje potreban zbog pružanja podrške i daljeg jačanje demokratskih institucija u zemlji.

Evropska komisija preporučila je da Vijeće Evrope dodjeli Albaniji status kandidata. Komesar za proširenje Štefan Füle, tokom prezentacije izvještaja o napretku Albanije procjenjuje da je, zemlja postigla značajan napredak u ispunjavanju temeljnih reformi i da je politički dijalog unutar zemlje znatno poboljšan.

U izvještaju Evropska komisija procjenjuje da je „u procesu rada za provedbu 12 ključnih prioriteta postignut značajan napredak uz istovremene promjene zakonodavstva kroz kvalificiranu većinu, imenovanje pravobranitelja, usvajanje izmjena i dopuna izbornog zakona i reviziji poslovnika skupštine. To je stvorilo kontekst međupartijske saradnje, koja je omogućila napredak reformi u drugim područjima u korelaciji sa političkim prioritetima, ali je s druge strane potrebno nastaviti s završetkom ključnih reformi pravosuđa, javne uprave i pravilnika parlamenta.“ (<http://www.mie.gov.al>).

Zaključak

Nakon završetka disolucije bivše Jugoslavije, sve novonastale države su se opredjelile za evropske i evroatlantske integracije. Isto se odnosi i na Republiku Albaniju tokom proteklih dvije decenije. Ovi procesi bi trebali da osiguraju novi politički, ekonomski i bezbednosni okvir u Jugoistočnoj Evropi, kojim bi se obezbjedila trajna stabilnost u regionu.

Danas je jasno da se spoljnopolitički prioriteti većine država nastalih od bivše Jugoslavije poklapaju u nekoliko segmenata, a to su, prije svega, evropske i evroatlantske integracije, poboljšavanje odnosa sa susjedima, izgradnja što boljih odnosa sa Sjedinjenim Američkim Državama i potreba jačanja uloge ovih zemalja u međunarodnim organizacijama. Istovremeno, većina država Zapadnog Balkana potencira i na promociji vlastite privrede i ukupnog identiteta u svijetu.

Navedena spoljnopolitička dokumenta država Zapadnog Balkana bit će suštinski izmjenjena posle pristupanja ovih zemalja Evropskoj uniji. To podrazumijeva neophodnost budućeg usklađivanja spoljne politike ovih država sa Zajedničkom spoljnom i bezbjedonosnom politikom Evropske unije (*Common Foreign and Security Policy – CFSP*). Ova obaveza prihvaćena je i zahvaljujući potpisivanju sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju navedenih zemalja koje do sada još uvijek nisu postale punopravni članovi Evropske unije. Ipak, može se očekivati i da se do pristupanja Evropskoj uniji blaže modifikuju navedeni dokumenti bez redefinisanja suštinskih prioriteta, a prije svega onih koji su vezani za jačanje brojnih oblika bilateralne i multilateralne saradnje u regionu Jugoistočne Evrope i uloge navedenih zemalja u međunarodnim organizacijama. U toku pridruživanja država Zapadnog Balkana Evropskoj uniji bitno je da se stvore mogućnosti za bilateralna odnosno multilateralna partnerstva kako bi se navedeni procesi uspješno realizovali.

Zajednički imenitelj zemalja aspirantica koje su analizirane u datom tekstu za Evropsku uniju je nedostatna unutrašnja politička stabilnost, nedovoljna saradnja pozicije i opozicije za ispunjavanje kriterija, uslova i standarda koje zahtjeva EU, nizak ekonomski progres, gušenje sredstava javnog informisanja, nedostatak reformi u pravosuđu i vladavini prava, ljudska prava, borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, dobrosusjedska saradnja i rješavanje međudržavnih konflikata, regionalna saradnja i pomirenje i etc.

Nedostatak političkog konsenzusa unutar zemalja aspirantica za EU, još više udaljava iste od tog procesa, iako je svaka od tih zemalja svjesna da nema drugu konkretnu alternativu. Imajući u vidu da je svaka zemlja aspirantice za Evropsku uniju multietnička i da je politička elita po sastavu višenacionalna, deficite u reformama svaka strana pripisuje političkom rivalu unutar iste zemlje, radi postizanja nacionalnih interesa. Zemlje aspirantice ranije ili kasnije bit će dio Evropske unije sa ili bez sadašnjih lidera, koji su najveće barijere reformama i putu prema Evropskoj uniji.

LITERATURA

- Leonard, D. *Guide to the European Union*. str. 49.
Noel, E. (1988). *Working Together: the Institutions of the European Community*. Luxembourg.
Nurić, Š. (2012). *Uvod u pravo Evropske unije*. Travnik: UNT.

- Paunović, M. (2002). *Osnovi ljudskih prava: izvornik i pojmovnik*. Beograd: Dosije.
- Pinder, J. (2003). *Evropska unija*. Sarajevo.
- Radman, G. (2004). *Neutralnost zemalja Evrope i euroatlanske integracije*. Zagreb.
- Rodin, S. (1990). *Pravni sustav i institucije Europske zajednice*. Zagreb.
- Sadiković, Ć. (2001). *Evropsko pravo ljudskih prava*. Sarajevo.
- Sidanski, D. (1996). *Federalistička budućost Evrope*. Beograd: Prosveta.
- Smajić, Z. (2004) *Evropska unija za svakoga. Delegacija Evropske komisije u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo.
- Smajić, Z. (2005). *Evropska unija za svakoga*. Sarajevo.
- Stanić, M. (2009). *Ekonomija EU*. Prijedor.
- http://ec.europa.eu/enlargement/countries/strategy-and-progress-report/index_en.htm
- Dei.gov.ba *Izveštaj o napretku Bosne I Hercegovine*
- www.utrinskivesnik.com.mk. *Dobra volja ili blef Grčke* od 04. 10. 2012.
- www.mfa.gov.mk *Ključne poruke u Izvešću Komisije o napretku Republike Makedonije u 2012 godinu* od 10. 10. 2012.
- Direktorat za EU pri MVP Republike Makedonije *Rezime dokumenta EK o proširenju*
- <http://www.mip.gov.me>
- <http://www.delbih.ec.europa.eu>
- www.delhrv.ec.europa.eu
- <http://www.mei-ks.net>
- www.dnevnik.com.mk *Kako se pročita predlog Evropske komisije – Briselski sat za ime*
- <http://www.seio.gov.rs> *Izveštaj o napretku Srbije za 2012.* str. 6.
- www.blic.rs *EK želi da pošalje poruku da nema podela*
- <http://www.mie.gov.al>

Rami Rexhepi

THE CONSIDERABLE CHALLENGES FACING WEST BALKAN COUNTRIES ON THE PATH TO EU MEMBERSHIP

Analysis Progress Report of the Western Balkans for 2012.

Summary

In this paper, the author points to the underlying determinants of foreign policy orientations and strategies of the Western Balkans countries. In connection with the stated-owned, it focuses on a comparative analysis of the report of the European Commission on the progress of the Western Balkans for the year 2012 on the path to EU of Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Croatia, Serbia, Montenegro, Albania and Kosovo. In this context, the paper concludes that all Western Balkan countries opting for membership in the European Union and NATO (with the exception of Serbia in NATO), the promotion of regional cooperation and the intensification of the role of these countries in the Western Balkans in the global and regional international organizations is of great significance. The author points to the relationship between the Western Balkan countries in relation to the European Union, their commitment to this process and greater neighborly cooperation, as one of the most essential conditions for the fulfillment of the Copenhagen criteria for full membership of the EU. On this occasion, as the author concludes, most countries of the Western Balkans has chosen to fulfill the required criteria and conditions for joining the EU and NATO, but also to strengthen the partnership with the United States. But the author clearly states that it is evident that one of the countries of the Western Balkans is hard to separate from some so-called acquired historical rights at the expense of full-fledged membership in the EU, the other for internal political problems can not get to consensus to fulfill the criteria when it comes to reforms in the country, the third group remained prisoner of the elevated idea of one ethnic group over another. For all these country's failures to meet the required conditions and standards indirectly affect the stagnation of countries towards the EU. Every country's designation on the path to EU and NATO are built into their constitutions and documents for foreign policy priorities but the countries are working contrary to their commitments. Particular emphasis is placed on issues related to regional cooperation and good neighborly relations in the process of EU enlargement, according to a report by the European Commission's enlargement strategy and key challenges.

Key words: foreign policy orientations, strategies, priorities, the Western Balkans, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Croatia, Montenegro, Serbia, Albania, the European Union, NATO, good neighborly relations, the rule of law, human rights, the fight against crime and corruption.